دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی قزوین

معاونت بهداشت

ایمنی شیمیایی در منزل

تهیه و تنظیم:

گروه سلامت کار معاونت بهداشت قزوین

بهار۱۴۰۴

مواد شـیمیایی نظافت منزل بخش جدایی‌ناپذیری از زندگی روزمره ما هسـتند. این مواد برای تمیز کردن، ضـدعفونی کردن و حفظ بهداشت محل زندگی استفاده می‌شوند. با این حال، اگر به درستی استفاده نشوند، می‌توانند خطرات جدی برای سلامتی انسان و محیط زیست ایجاد کنند.

۱ .اهمیت مواد شیمیایی نظافت منزل در زندگی روزمره

مواد شـیمیایی نظافت منزل از شـوینده‌ها و سـفیدکننده‌ها گرفته تا ضـدعفونی‌کننده‌ها، ابزارهایی کارآمد برای حفظ پاکیزگی و از بین بردن آلودگی‌ها هستند. اما باید توجه داشت که این محصولات حاوی مواد شیمیایی فعال هستند که می‌توانند در مواردی خطرناک باشند. اهمیت استفاده ایمن از این مواد به دلایل زیر است:

حفظ سلامتی افراد خانواده: تماس نادرست با مواد شیمیایی می‌تواند باعث تحریک پوست، مشکلات تنفسی یا حتی مسمومیت شود.

پایداری محیط زیست: برخی از مواد شیمیایی می‌توانند به خاک، آب و هوای محیط آسیب برسانند.

جلوگیری از حوادث ناگوار: رعایت نکردن اصـول ایمنی می‌تواند منجر به انفجار، آتش‌سـوزی یا تولید بخارات سـمی شود.

۲ .دسته‌بندی مواد شیمیایی نظافت منزل و خطرات آن‌ها

مواد شیمیایی نظافت منزل بر اساس عملکرد و ترکیبات به چند دسته اصلی تقسیم می‌شوند:

الف) شوینده‌ها

این مواد برای تمیز کردن چربی‌ها و آلودگی‌های عمومی اسـتفاده می‌شـوند. با این حال، مواد فعال سـطحی در این محصولات ممکن است باعث تحریک پوست یا مشکلات تنفسی شوند.

ب) سفیدکننده‌ها

سفیدکننده‌ها حاوی کلر یا پراکسید هیدروژن هستند و برای ضدعفونی و سفید کردن استفاده می شوند. بخارات کلر می‌توانند به ریه‌ها آسیب برسانند.

ج) ضدعفونی‌کننده‌ها

این محصولات شامل الکل یا آمونیاک هستند و برای از بین بردن میکروب‌ها و باکتری‌ها استفاده می‌شوند. تماس بیش از حد با آن‌ها ممکن است منجر به سوختگی شیمیایی شود.

د) جرم‌گیرها

جرم‌گیرها اغلب حاوی اسیدهایی مانند اسیدفسفریک یا اسید هیدروکلریک هستند. این ترکیبات می‌توانند به مواد فلزی آسیب برسانند و بخارات خطرناک تولید کنند.

۳ .خطرات رایج مواد شیمیایی نظافت منزل

مواد شیمیایی نظافت منزل می‌توانند خطرات زیر را ایجاد کنند:

تحریک پوست و چشم‌ها: تماس مستقیم با این مواد ممکن است منجر به سوختگی، خارش یا قرمزی شود.

مشکلات تنفسی: استنشاق بخارات سمی می‌تواند باعث تنگی نفس، سرفه یا آسیب به ریه‌ها شود.

واکنش‌های شیمیایی خطرناک: ترکیب نادرست مواد شیمیایی می‌تواند گازهای سمی و انفجاری ایجاد کند.

آلودگی محیط زیست: دفع نامناسب این مواد به آب و خاک آسیب می‌زند.

۴ .اصول استفاده ایمن از مواد شیمیایی نظافت منزل

برای کاهش خطرات ناشی از استفاده از مواد شیمیایی نظافت منزل، باید این اصول ایمنی را رعایت کنید:

الف) مطالعه دستورالعمل‌ها

هر محصول شیمیایی حاوی برچسبی است که اطلاعات مهمی در مورد نحوه استفاده، هشدارها و ترکیبات محصول ارائه می‌دهد. این دستورعمل‌ها را با دقت مطالعه کنید.

ب) استفاده از تجهیزات محافظتی

همیشه هنگام کار با مواد شیمیایی از دستکش، عینک محافظ و ماسک استفاده کنید. این تجهیزات از تماس مستقیم پوست و استنشاق بخارات جلوگیری می‌کنند.

ج) تهویه مناسب محیط

مواد شیمیایی باید در محیطی با تهویه منا سب ا ستفاده شوند. باز کردن پنجره‌ها یا ا ستفاده از فن می‌تواند بخارات را پراکنده کند و خطرات را کاهش دهد.

د) دوری از شعله یا گرما

برخی مواد شیمیایی قابل اشتعال هستند و باید دور از شعله یا منابع گرما نگهداری شوند.

ه) مصرف به‌اندازه

استفاده بیش از حد از مواد شیمیایی نه تنها بهینه نیست بلکه می‌تواند خطرناک باشد. همیشه مقدار توصیه شده استفاده شود.

۵ .خطرات ترکیب مواد شیمیایی با یکدیگر

ترکیب برخی مواد شیمیایی با یکدیگر می‌تواند واکنش‌های خطرناکی ایجاد کند.

چند مثال رایج از این نوع ترکیب‌ها عبارتند از : ترکیب سفیدکننده و سرکه که تولید گاز کلر می‌کند و می‌تواند ک شنده باشد.

ترکیب دو ضدعفونی‌کننده مختلف با یکدیگرجهت اثر بخشی بیشتر برای نظافت: این ترکیبات می‌تواند گازهای سمی و یا حتی انفجار ایجاد کنند.

بنابراین همیشه مواد شیمیایی باید به‌صورت جداگانه استفاده شود و از ترکیب آن‌ها جدا خودداری گردد.

۶ .روش‌های صحیح نگهداری مواد شیمیایی نظافت منزل

الف) دور از دسترس کودکان

مواد شیمیایی را در مکان‌هایی قرار دهید که کودکان نتوانند به آن‌ها دسترسی داشته باشند. استفاده از کمدهای قفل‌دار توصیه می‌شود.

ب) نگهداری در ظروف اصلی

همیشه مواد شیمیایی را در ظروف اصلی خود نگهداری کنید. این کار از اشتباهات احتمالی جلوگیری می‌کند.

ج) دور از مواد غذایی

مواد شیمیایی باید جدا از مواد غذایی نگهداری شوند تا خطر آلودگی کاهش یابد.

د) دور از نور و گرما

برای حفظ کیفیت مواد و کاهش خطرات، این مواد باید در محیطی خنک و تاریک نگهداری شود.

۷ .واکنش در مواقع اضطراری

الف) تماس با پوست

در صورت تماس ماده شیمیایی با پوست، در اسرع وقت ناحیه را با آب سرد و فراوان بشویید. اگر سوختگی شدید است، به پزشک مراجعه کنید.

ب) استنشاق بخارات

اگر بخارات شیمیایی را استنشاق کرده‌اید، به فضای باز بروید و نفس عمیق بکشید. در صورت تداوم علائم، با اورژانس تماس بگیرید.

ج) بلع تصادفی

در صورت بلعیدن مواد شیمیایی، در اسرع وقت با مرکز کنترل مسمومیت تماس بگیرید. از ایجاد استفراغ خودداری کنید مگر اینکه پزشک توصیه کند.

۸ .نقش آموزش و آگاهی‌رسانی

آموزش اعضای خانواده، به‌ویژه کودکان، در مورد خطرات مواد شیمیایی بسیار مهم است. به آن‌ها بیاموزید که این مواد خطرناک هستند و نباید با آن‌ها بازی کنند.

منبع :

کتاب ایمنی مواد شیمیایی (طبقه بندی، برچسب گذاری، بسته بندی، حمل و نگهداری)–نویسنده: دکتر مصطفی پویاکیان و دکتر شیرازه ارقامی–سال ۱۳۹۶